

Zbirka odločb sodne prakse

MNENJE SODIŠČA 3/15 (veliki senat)
z dne 14. februarja 2017

„Mnenje, izdano na podlagi člena 218(11) PDEU — Marakeška pogodba o olajšanem dostopu do objavljenih del za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja — Člen 3 PDEU — Izključna zunanja pristojnost Evropske unije — Člen 207 PDEU — Skupna trgovinska politika — Trgovinski vidiki pravic intelektualne lastnine — Mednarodni sporazum, ki lahko vpliva na skupna pravila ali spremeni njihovo področje uporabe — Direktiva 2001/29/ES — Člen 5(3)(b) in (4) — Izjeme in omejitve v korist invalidov“

V postopku za izdajo mnenja 3/15,

zaradi predloga za izdajo mnenja, ki ga je 11. avgusta 2015 na podlagi člena 218(11) PDEU vložila Evropska komisija,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik, A. Tizzano, podpredsednik, M. Ilešič, L. Bay Larsen (poročevalec), T. von Danwitz, predsedniki senatov, A. Prechal, predsednica senata, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, sodnika, C. Toader, sodnica, M. Safjan, D. Šváby, E. Jarašiūnas, C. G. Fernlund, C. Vajda in S. Rodin, sodniki,

generalni pravobranilec: N. Wahl,

sodna tajnica: L. Hewlett, glavna administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 7. junija 2016,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Evropsko komisijo B. Hartmann, F. Castillo de la Torre in J. Samnadda, agenti,
- za češko vlado O. Šváb, M. Smolek, E. Ruffer in J. Vlácil, agenti,
- za francosko vlado D. Segoin, F.-X. Bréchet, D. Colas in G. de Bergues, agenti,
- za italijansko vlado G. Palmieri, agentka, skupaj s S. Fiorentinom, avvocato dello Stato,
- za litovsko vlado D. Kriauciūnas in R. Dzikovič, agenta,
- za madžarsko vlado M. Fehér, G. Koós in M. Bóra, agenti,
- za romunsko vlado R. Radu, A. Voicu, R. Mangu in E. Gane, agenti,
- za finsko vlado J. Heliskoski, agent,
- za vlado Združenega kraljestva M. Holt in V. Kaye, agenta, skupaj z R. Palmerjem, barrister,

- za Evropski parlament A. Neergaard, D. Warin in A. Auersperger Matić, agenti,
- za Svet Evropske unije F. Florindo Gijón in M. Balta, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 8. septembra 2016

izdaja naslednje

Mnenje

1. Besedilo predloga za izdajo mnenja, ki ga je Sodišču predložila Evropska komisija, je tako:

„Ali ima Evropska unija izključno pristojnost za sklenitev Marakeške pogodbe o olajšanem dostopu do objavljenih del za slepe, slabovidne ali osebe z drugimi motnjami branja?“

Pravni okvir

Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov

2. Člen 30(1) Konvencije Združenih narodov o pravicah invalidov, ki je bila v imenu Evropske skupnosti potrjena s Sklepom Sveta 2010/48/ES z dne 26. novembra 2009 (UL 2010, L 23, str. 35, v nadaljevanju: Konvencija OZN), določa:

„Države pogodbenice priznavajo invalidom pravico do sodelovanja v kulturnem življenju enako kot drugim in sprejmejo ustrezne ukrepe, s katerimi invalidom zagotavljajo dostop do:

- a) kulturnega gradiva v dostopnih oblikah;

[...]“

Direktiva 2001/29/ES

3. V uvodnih izjavah 1, 4, 6, 7, 9, 21 in 31 Direktive 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o usklajevanju določenih vidikov avtorske in sorodnih pravic v informacijski družbi (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 1, str. 230) je navedeno:

„(1) Pogodba predvideva ustanovitev notranjega trga in vzpostavitev sistema, ki bo zagotavljal, da se konkurenca na notranjem trgu ne izkrivlja. Uskladitev zakonov držav članic o avtorski in sorodnih pravicah prispeva k uresničitvi teh ciljev.

[...]

- (4) Usklajena pravna ureditev avtorske in sorodnih pravic bo zaradi večje pravne varnosti in hkrati z zagotavljanjem visoke stopnje varstva intelektualne lastnine omogočala naložbe v ustvarjalnost in inovacije [...].

[...]

(6) Brez uskladitve na ravni Skupnosti so lahko posledice zakonodajne dejavnosti na nacionalni ravni, ki so se kot odgovor na tehnološke izzive že začele v številnih državah članicah, občutne razlike v varstvu, s tem pa omejitve prostega pretoka storitev in proizvodov, ki vsebujejo intelektualno lastnino oziroma temeljijo na njej, kar vodi k ponovni drobitvi notranjega trga in zakonodajni neskladnosti. [...]

(7) Pravni okvir Skupnosti za varstvo avtorske in sorodnih pravic mora biti torej prilagojen in dopolnjen, kolikor je potrebno za tekoče delovanje notranjega trga. Zato je treba prilagoditi nacionalne predpise o avtorski in sorodnih pravicah, ki se znatno razlikujejo od ene do druge države članice oziroma povzročajo pravne nejasnosti, ki ovirajo tekoče delovanje notranjega trga ter pravilen razvoj informacijske družbe v Evropi, nedoslednim nacionalnim odzivom na tehnični razvoj pa se je treba izogniti, medtem ko razlik, ki ne prizadenejo delovanja notranjega trga, ni treba odstraniti ali preprečiti.

[...]

(9) Vsakršno usklajevanje avtorske in sorodnih pravic mora temeljiti na visoki stopnji varstva, kajti takšne pravice so za intelektualno ustvarjanje bistvenega pomena. [...]

[...]

(21) Ta direktiva naj določi obseg dejanj, ki jih zajema pravica reproduciranja za različne upravičence. To naj poteka v skladu s pravnim redom Skupnosti. Potrebna je široka opredelitev teh dejanj, ki bo zagotovila pravno varnost na notranjem trgu.

[...]

(31) Zagotoviti je treba pravično ravnotežje pravic in interesov med različnimi kategorijami imetnikov pravic, pa tudi med različnimi kategorijami imetnikov pravic in uporabnikov varovanih predmetov. [...] Obstoječe razlike pri izjemah in omejitvah določenih omejenih dejanj imajo neposredne negativne učinke na delovanje notranjega trga avtorske in sorodnih pravic. [...] Da bi zagotovili pravilno delovanje notranjega trga, je treba takšne izjeme in omejitve opredeliti bolj usklajeno. Stopnja njihovega usklajevanja mora temeljiti na njihovem vplivu na gladko delovanje notranjega trga.“

4. V skladu s členom 2 te direktive države članice med drugim za avtorje določijo izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo, neposredno ali posredno, začasno ali stalno, reproduciranje svojih del na vsak način in v vsaki obliki, v celoti ali delno.

5. Člen 3(1) navedene direktive določa:

„Države članice predvidijo za avtorje izključno pravico, da dovolijo ali prepovejo vsakršno obliko priobčenja njihovih del javnosti, po žici ali na brezžični način, vključno z dajanjem svojih del na voljo javnosti tako, da imajo člani javnosti do njih dostop s kraja in v času, ki si ju izberejo sami.“

6. Člen 4(1) te direktive določa:

„Države članice predvidijo za avtorje v zvezi z izvirnikom ali primerki del izključno pravico, da dovolijo ali prepovedo kakršno koli javno distribuiranje s prodajo ali drugače.“

7. Člen 5, od (3) do (5), Direktive 2001/29 določa:

„3. Države članice lahko predvidijo izjeme in omejitve pravic iz členov 2 in 3 v naslednjih primerih:

[...]

(b) uporaba v korist invalidov, ki je neposredno povezana z invalidnostjo in je nekomercialne narave, v obsegu, ki ga zahteva posamična oblika invalidnosti;

[...]

4. Kadar države članice lahko predvidijo izjemo ali omejitev pravice reproduciranja v skladu z odstavkom 2 in 3, lahko na podoben način dopustijo izjemo ali omejitev pravice distribuiranja iz člena 4 v obsegu, ki ga opravičuje namen dovoljenega dejanja reproduciranja.

5. Izjeme in omejitve iz odstavkov 1, 2, 3 in 4 naj se uporabijo le v določenih posebnih primerih, ki niso v nasprotju z normalnim izkoriščanjem dela ali drugega predmeta in ne vplivajo pretirano na legitimne interese imetnika pravic.“

Okvir predloga za izdajo mnenja

Marakeška pogodba

8. V preambuli Marakeške pogodbe o olajšanem dostopu do objavljenih del za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja (v nadaljevanju: Marakeška pogodba) je navedeno:

„Pogodbenice so se

[(1)] ob sklicevanju na načela nediskriminacije, enakih možnosti, dostopnosti ter polnega in učinkovitega sodelovanja v družbi ter vključenosti vanjo, razglašena v Splošni deklaraciji o človekovih pravicah in [Konvenciji OZN],

[(2)] ob upoštevanju izzivov, ki slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja ovirajo v popolnem razvoju, ki tem osebam omejujejo svobodo izražanja, vključno s svobodo iskanja, sprejemanja ter širjenja informacij in idej vseh vrst pod enakimi pogoji kot druge osebe, vključno z vsemi oblikami komunikacije po lastni izbiri, uživanjem pravice do izobrazbe in možnosti za raziskovanje,

[(3)] ob poudarjanju pomena varstva avtorske pravice kot spodbude in nagrade za literarne in umetniške stvaritve ter izboljševanja priložnosti za vse, vključno s slepimi in slabovidnimi osebami ter osebami z drugimi motnjami branja, za sodelovanje v kulturnem življenju skupnosti, uživanje v umetnosti ter znanstvenem napredku in njegovih prednostih,

[(4)] ob zavedanju ovir, s katerimi se slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja srečujejo pri dostopu do objavljenih del, da bi v družbi uživale enake možnosti, ter o potrebi po večjem številu del v dostopnih formatih in boljšem obtoku takih del,

[(5)] ob upoštevanju dejstva, da večina slepih in slabovidnih oseb ter oseb z drugimi motnjami branja živi v državah v razvoju in najmanj razvitih državah,

[...]

- [(7)] ob spoznanju, da so mnoge države članice v svojem avtorskem pravu uvedle omejitve in izjeme za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja, vendar je še vedno na voljo premalo del v formatih, ki so dostopni tem osebam, ter da so potrebna znatna sredstva za prizadevanja, s katerimi bi se omogočilo, da bi bila dela dostopna tem osebam, in da pomanjkanje možnosti čezmejne izmenjave izvodov v dostopnih formatih vodi v podvajanje teh prizadevanj,
- [(8)] ob priznavanju pomena vloge imetnikov pravic v omogočanju dostopnosti njihovih del slepim in slabovidnim osebam ter osebam z drugimi motnjami branja ter pomena ustreznih omejitev in izjem, da bi se omogočila dostopnost del tem osebam, zlasti kadar trg ne more zagotoviti takega dostopa,
- [(9)] ob priznavanju potrebe po ohranjanju ravnovesja med učinkovitim varstvom pravic avtorjev in interesom širše javnosti, predvsem na področju izobraževanja, raziskovanja in dostopa do informacij, in ob priznavanju, da mora to ravnovesje omogočati učinkovit in pravočasen dostop do del v korist slepih in slabovidnih oseb ter oseb z drugimi motnjami branja,
- [(10)] ob potrditvi obveznosti pogodbenic v okviru obstoječih mednarodnih pogodb o varstvu avtorske pravice ter pomena in prožnosti tristopenjskega preizkusa za omejitve in izjeme iz člena 9(2) Bernske konvencije za varstvo književnih in umetniških del in drugih mednarodnih instrumentov,
- [...]
- [(12)] ob priznavanju pomena mednarodnega sistema varovanja avtorske pravice in v želji po uskladitvi omejitev in izjem, da bi se slepim in slabovidnim osebam ter osebam z drugimi motnjami branja olajšala dostop do del in njihova uporaba –

[...]“

9. Člen 1 te pogodbe določa:

„Nič v tej pogodbi ne odstopa od medsebojnih obveznosti pogodbenic na podlagi katere koli druge pogodbe ter ne vpliva na pravice pogodbenic v skladu s katero koli drugo pogodbo.“

10. Člen 2 navedene pogodbe določa:

„V tej pogodbi:

- (a) ‚dela‘ pomenijo književna in umetniška dela v smislu člena 2(1) Bernske konvencije za varstvo književnih in umetniških del, ki so v obliki besedila, notnega oziroma matematičnega ali podobnega zapisa in/ali z enim od teh povezanih ilustracij, bodisi objavljena bodisi javnosti drugače razpoložljiva v katerem koli mediju [...];
- (b) ‚izvod v dostopnem formatu‘ pomeni izvod dela v drugačnem načinu ali obliki, ki upravičeni osebi omogoča dostop do dela in ki med drugim taki osebi omogoča, da do dela dostopa enako učinkovito in z enako lahkoto kot videče osebe oziroma druge osebe brez motenj branja. Izvod v dostopnem formatu uporabljajo izključno upravičene osebe, izvod pa mora spoštovati integriteto izvornega dela, pri čemer se primerno upoštevajo potrebne spremembe, da bi se omogočila dostopnost dela v drugačnem formatu, in potrebe upravičenih oseb za dostop;

- (c) ‚pooblaščen subjekt‘ pomeni subjekt, ki ga je vlada odobrila – ali ga priznava kot primernega – za zagotavljanje izobraževanja, usposabljanja, prilagojenega branja ali dostopa do informacij upravičenim osebam na nepridobitni osnovi. Kot taki subjekti se upoštevajo tudi vladne ustanove ali neprofitne organizacije, ki enake storitve upravičenim osebam zagotavljajo v okviru svojih primarnih dejavnosti ali institucionalnih obveznosti [...].

Pooblaščen subjekt uvede in upošteva lastne prakse:

- (i) za ugotavljanje, ali so osebe, ki jim nudi storitve, upravičene osebe;
- (ii) za omejevanje svoje distribucije in omogočanja razpoložljivosti izvodov v dostopnih formatih na upravičene osebe in/ali pooblaščen subjekte;
- (iii) za odvracanje od reprodukcije, distribucije in omogočanja dostopnosti nepooblaščenih izvodov ter
- (iv) za skrbno ravnanje z izvodi del in hranjenje evidence o njih, pri čemer spoštujejo zasebnost upravičenih oseb v skladu s členom 8.“

11. Člen 4(1) te pogodbe določa:

„(a) Pogodbenice v svojih nacionalnih zakonodajah v zvezi z avtorskim pravom določijo omejitve ali izjemo pravice do reprodukcije, do distribucije in do omogočanja razpoložljivosti za javnost, kot je določeno v Pogodbi Svetovne organizacije za intelektualno lastnino o avtorski pravici (v nadaljnjem besedilu: MSOILAP), da bi bila dela v izvodih v dostopnih formatih lažje razpoložljiva za take upravičene osebe. [...]

(b) Pogodbenice lahko, da bi olajšale dostop upravičenih oseb do del, določijo omejitve ali izjemo pravice do javnega izvajanja.“

12. V členu 4(2) Marakeške pogodbe je pojasnjeno, da lahko pogodbenice izpolnijo zahteve iz člena 4(1) te pogodbe tako, da v svoji nacionalni zakonodaji določijo izjemo ali omejitve z nekaterimi značilnostmi iz prvonavedene določbe.

13. Člen 4, od (3) do (5), navedene pogodbe določa:

„3. Pogodbenica lahko izpolni člen 4(1) tako, da v svojem nacionalnem avtorskem pravu določi druge omejitve ali izjeme v skladu s členoma 10 in 11 [...].

4. Pogodbenica lahko omejitve ali izjeme iz tega člena omeji na dela, za katera na njenem trgu za upravičene osebe ni mogoče pod razumnimi pogoji komercialno pridobiti izvodov v določenem dostopnem formatu. [...]

5. Na podlagi nacionalnega prava se določi, ali so omejitve in izjeme iz tega člena upravičene do nadomestila.“

14. Člen 5 iste pogodbe določa:

„1. Pogodbenice določijo, da pooblaščen subjekt lahko, če je izvod v dostopnem formatu izdelan na podlagi omejitve ali izjeme oziroma po zakonu, ta izvod v dostopnem formatu širi ali ga da na razpolago upravičeni osebi ali pooblaščenemu subjektu v drugi pogodbenici [...].

2. Pogodbenica lahko izpolni člen 5(1) tako, da določi omejitev ali izjemo v svojem nacionalnem avtorskem pravu, po kateri velja:

- (a) pooblaščenim subjektom se brez dovoljenja imetnika pravic dovoli, da izključno za uporabo upravičenih oseb izvode v dostopnih formatih širijo ali dajejo na razpolago pooblaščenemu subjektu v drugi pogodbenici; in
- (b) pooblaščenim subjektom se dovoli, da brez dovoljenja imetnika avtorskih pravic in v skladu s členom 2(c) širijo ali dajejo na razpolago izvode v dostopnih formatih upravičeni osebi v drugi pogodbenici;

pod pogojem da izvorni pooblaščen subjekt pred distribucijo takega izvoda ali omogočenja njegove razpoložljivosti ne ve oziroma nima utemeljenih razlogov, da bi vedel, da bo izvod v dostopnem formatu uporabljal še kdo drug kot upravičena oseba [...].

[...]

4.

- (a) Če pooblaščen subjekt v neki pogodbenici prejme izvode v dostopnih formatih na podlagi člena 5(1) in če ta pogodbenica nima obveznosti iz člena 9 Bernske konvencije, ta pogodbenica v skladu s svojim pravnim sistemom in prakso zagotovi, da se izvodi v dostopnih formatih reproducirajo, širijo ali dajejo na razpolago le za upravičene osebe v pristojnosti te pogodbenice.
- (b) Distribucija in omogočanje razpoložljivosti izvodov v dostopnih formatih s strani pooblaščenega subjekta v skladu s členom 5(1) se omeji na območje pristojnosti zadevne pogodbenice, razen če je ta tudi podpisnica MSOILAP ali če drugače omejuje omejitve in izjeme pri izvajanju te pogodbe glede pravice do distribucije in omogočanja razpoložljivosti za javnost v določenih posebnih primerih, ki niso v nasprotju z običajno uporabo dela in ne posegajo pretirano v zakonite interese imetnika pravic [...].

[...]“

15. Člen 6 Marakeške pogodbe določa:

„Nacionalna zakonodaja pogodbenice upravičeni osebi, osebi, ki deluje v njenem imenu, ali pooblaščenemu subjektu omogoči, da brez dovoljenja imetnika pravic uvozi izvod v dostopnem formatu za upravičene osebe, in sicer v enaki meri, kot nacionalna zakonodaja te pogodbenice upravičeni osebi, osebi, ki deluje v njenem imenu, ali pooblaščenemu subjektu omogoča, da izdela izvod nekega dela v dostopnem formatu.“

16. Člen 9(1) in (2) te pogodbe določa:

„1. Pogodbenice si prizadevajo spodbujati čezmejno izmenjavo izvodov v dostopnih formatih tako, da podpirajo prostovoljno izmenjavo informacij, ki bi pooblaščenim subjektom pomagala, da se med seboj prepoznajo. Mednarodni urad SOIL v ta namen vzpostavi informacijsko točko.

2. Pogodbenice se zavzamejo za to, da pooblaščenim subjektom pomagajo pri dejavnostih iz člena 5 v zvezi z nudenjem informacij zainteresiranim stranem in posameznikom o svojih praksah v skladu s členom 2(c), in sicer tako z izmenjavo informacij med pooblaščenimi subjekti kot z nudenjem informacij o svojih politikah in praksah, tudi v zvezi s čezmejno izmenjavo izvodov v dostopnih formatih.“

17. Člen 11 navedene pogodbe določa:

„Pri sprejemanju ukrepov, potrebnih za zagotavljanje uporabe te pogodbe, pogodbenica lahko uveljavlja pravice in izpolnjuje obveznosti, ki jih ima po Bernski konvenciji, Sporazumu o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine ter MSOILAP, vključno z svojimi razlagalnimi sporazumi, tako da:

- (a) v skladu z členom 9(2) Bernske konvencije, pogodbenica lahko dovoli reproduciranje del v nekaterih posebnih primerih pod pogojem, da tako reproduciranje ni v nasprotju z običajnim izkoriščanjem dela in ne posega pretirano v zakonite interese avtorja;
- (b) v skladu s členom 13 Sporazuma o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine, pogodbenica omeji omejitve ali izjeme izključnih pravic na določene posebne primere, ki niso v nasprotju z običajnim izkoriščanjem dela in ne posegajo pretirano v zakonite interese imetnika pravic;
- (c) v skladu s členom 10(1) MSOILAP, pogodbenica lahko predvidi omejitve ali izjeme pravic, ki jih avtorjem podeljuje MSOILAP v določenih posebnih primerih, ki niso v nasprotju z običajnim izkoriščanjem dela in ne posegajo pretirano v zakonite interese avtorja;
- (d) v skladu s členom 10(2) MSOILAP pogodbenica ob uporabi Bernske konvencije omeji omejitve ali izjeme pravic na določene posebne primere, ki niso v nasprotju z običajnim izkoriščanjem dela in ne posegajo pretirano v zakonite interese avtorja.“

18. Člen 12 te pogodbe določa:

„1. Pogodbenice priznavajo, da lahko pogodbenica v svojem nacionalnem pravu izvaja druge omejitve in izjeme avtorskih pravic v korist upravičenih oseb, kot so predvidene v tej pogodbi, ob upoštevanju gospodarskih razmer ter družbenih in kulturnih potreb pogodbenice v skladu z mednarodnimi pravicami in obveznostmi pogodbenice, v primeru najmanj razvitih držav pa tudi ob upoštevanju njihovih posebnih potreb in njihovih posebnih mednarodnih pravic in obveznosti ter prožnosti glede tega.

2. Ta pogodba ne posega v druge omejitve in izjeme za invalide, določene v nacionalni zakonodaji.“

Nastanek pogodbe, katere sklenitev je predvidena

19. Svet Evropske unije je 26. novembra 2012 sprejel sklep, s katerim je Komisijo pooblastil, da v imenu Unije sodeluje pri pogajanjih v okviru Svetovne organizacije za intelektualno lastnino (SOIL) o morebitnem mednarodnem sporazumu, s katerim bi se določile izjeme in omejitve avtorske pravice v korist slepih in slabovidnih oseb ter oseb z drugimi motnjami branja (v nadaljevanju: upravičene osebe).
20. Na podlagi teh pogajanj je bila na diplomatski konferenci, ki je potekala v Marakešu (Maroko) od 17. do 28. junija 2013, 27. junija 2013 sprejeta Marakeška pogodba.
21. Svet je podpis te pogodbe v imenu Unije odobril s Sklepom Sveta 2014/221/EU z dne 14. aprila 2014 (UL 2014, L 115, str. 1). V tem sklepu sta bila hkrati navedena člena 114 in 207 PDEU.
22. Komisija je 21. oktobra 2014 sprejela predlog sklepa o sklenitvi Marakeške pogodbe v imenu Unije, v katerem sta bili navedeni isti pravni podlagi. Ta predlog na Svetu ni bil sprejet s potrebno večino.

Preudarki, ki jih je Komisija navedla v predlogu za izdajo mnenja

23. Komisija primarno trdi, da bi morala sklenitev Marakeške pogodbe temeljiti hkrati na členu 114 PDEU zaradi učinka usklajevanja zakonodaje držav članic, ki ga bo ta pogodba imela, in na členu 207 PDEU, da bi bila zajeta izmenjava izvodov v dostopnem formatu s tretjimi državami. V tem primeru naj bi bila Unija v skladu s členom 3(1) in (2) PDEU izključno pristojna za sklenitev navedene pogodbe.
24. Komisija podredno trdi, da mora sklenitev te pogodbe temeljiti zgolj na členu 207 PDEU in da je Unija v skladu s členom 3(1) PDEU v zvezi s tem izključno pristojna.

Člen 3(1) PDEU

25. Komisija opozarja, da ima Unija na podlagi člena 3(1) PDEU izključno pristojnost na področju skupne trgovinske politike, vključno s trgovinskimi vidiki pravic intelektualne lastnine.
26. Zadnjenavedeni pojem naj bi zajemal celotno Marakeško pogodbo ali vsaj člena 5 in 6 te pogodbe ter vidike drugih členov navedene pogodbe, ki se nanašajo na ta člena 5 in 6.
27. Glede tega Komisija s sklicevanjem na sodbo z dne 18. julija 2013, Daiichi Sankyo in Sanofi-Aventis Deutschland (C-414/11, EU:C:2013:520), navaja, da so lahko samo pravila, ki jih Unija sprejme na področju intelektualne lastnine in so posebej povezana z mednarodno trgovino, zajeta s pojmom „trgovinski vidiki pravic intelektualne lastnine“ v smislu člena 207 PDEU.
28. Ta pojem naj ne bi zajemal le sporazumov, povezanih s Svetovno trgovinsko organizacijo (STO). Iz sodne prakse Sodišča naj bi namreč izhajalo, da mora biti mednarodni sporazum, ki vključuje usklajevanje sistemov varstva intelektualne lastnine, na splošno povezan s skupno trgovinsko politiko, če je namenjen spodbujanju trgovine.
29. V obravnavanem primeru Komisija meni, da čeprav členi od 4 do 6 in 9 Marakeške pogodbe določajo približevanje zakonodaj pogodbenic, primarni cilj te pogodbe ni usklajevanje teh zakonodaj, temveč to, da se s to uskladitvijo olajša čezmejna izmenjava izvodov v dostopnem formatu, tudi med Unijo in tretjimi državami, kot je med drugim navedeno v preambuli navedene pogodbe in v njenem členu 9. Določitev teh mednarodnih pravil na področju intelektualne lastnine naj bi tako pomenila zgolj sredstvo za doseganje cilja liberalizacije mednarodne trgovine.
30. Okoliščina, da naj bi se Marakeška pogodba uporabljala le za izvode v dostopnem formatu, ki so bili izdelani za nepridobitne namene, naj ne bi bila upoštevana, saj naj po eni strani ta podrobnost ne bi izključevala plačila za nastale stroške, po drugi strani pa naj bi se člen 207 PDEU uporabljal tudi, če so blago in storitve dobavljeni za nepridobitne namene. V zvezi s tem bi bilo treba poudariti, da se izjema ali omejitev iz člena 5(3)(b) Direktive 2001/29 uporablja tudi za nepridobitne dejavnosti. Poleg tega bi lahko sistem, uveden s to pogodbo, posegal v poslovne dejavnosti zagotavljanja in izmenjave izvodov v dostopnem formatu.
31. Prav tako po mnenju Komisije ni mogoče sprejeti trditve, da je končni cilj navedene pogodbe socialen ali humanitaren, saj naj bi bilo iz mnenja 1/78 (Mednarodni sporazum o naravnem kavčuku) z dne 4. oktobra 1979 (EU:C:1979:224) in iz sodbe z dne 17. oktobra 1995, Werner (C-70/94, EU:C:1995:328), razvidno, da skupne trgovinske politike ni mogoče razlagati ozko, tako da so izključeni ukrepi s specifičnimi cilji.

Člen 3(2) PDEU

32. Komisija trdi, da bi imela Unija, če bi bilo treba šteti, da je za popolno ali delno potrditev Marakeške pogodbe ustrezna druga pravna podlaga, in ne člen 207 PDEU, izključno pristojnost na podlagi člena 3(2) PDEU, ki med drugim določa, da ima Unija tako pristojnost za sklenitev mednarodnega sporazuma, če lahko ta sklenitev vpliva na skupna pravila Unije ali spremeni njihovo področje uporabe.
33. Čeprav Komisija navaja, da je pravilna pravna podlaga člen 114 PDEU, in ne člen 19 PDEU, trdi, da je opredelitev pravne podlage vsekakor drugotnega pomena, saj ni upoštevna pri ugotavljanju, ali mednarodni sporazum vpliva na skupna pravila Unije.
34. Avtorska in sorodne pravice, na katere naj bi se nanašala Marakeška pogodba, ter zlasti izjeme in omejitve teh pravic naj bi bile na ravni Unije usklajene z Direktivo 2001/29.
35. Države članice naj bi sicer svobodno odločale, ali bodo uporabile izjeme in omejitve iz te direktive. Vendar naj bi bila diskrecijska pravica držav članic glede tega omejena, ker naj bi bil po eni strani seznam izjem in omejitev iz člena 5 navedene direktive izčrpen, po drugi strani pa naj bi države članice lahko uveljavljale te izjeme in omejitve le v mejah, določenih s pravom Unije.
36. Iz tega naj bi bilo razvidno, da Marakeška pogodba odstopa od avtorske in sorodnih pravic, ki naj bi bile popolnoma usklajene z Direktivo 2001/29, ker v delu, v katerem člen 5(3)(b) te direktive določa fakultativno izjemo ali omejitev na tem področju, določa obvezno izjemo ali omejitev za uporabo, ki je neposredno povezana z invalidnostjo.
37. Če bi se države članice v teh okoliščinah odločile, da bodo določile tako izjemo ali omejitev, ne bi izvajale „ohranjene“ pristojnosti, temveč bi uporabile možnost, ki je bila „odobrena/dovoljena“ s pravom Unije ob spoštovanju okvira, ki ga določa to pravo. Zgolj to, da imajo države članice določeno svobodo pri prilagajanju nekaterih vidikov zakonodaje, naj ne bi zadostovalo za ugotovitev, da zunanja pristojnost Unije na tem področju ni izključna.
38. Komisija poudarja tudi, da je izvajanje izjeme ali omejitve iz Marakeške pogodbe pogojeno – v skladu s členom 11 te pogodbe in členom 5(5) Direktive 2001/29 – z izpolnjevanjem splošnega pogoja, da uporaba take izjeme ali omejitve ne sme povzročiti škode legitimnim interesom imetnika pravice ali posegati v običajno uporabo njegovega dela. Ta obveznost pa naj bi izhajala iz mednarodnih sporazumov, ki naj bi spadali v izključno pristojnost Unije.
39. Nazadnje Komisija meni, da sta člena 5 in 6 Marakeške pogodbe namenjena urejanju trgovine med državami članicami in da vplivata na prosti pretok blaga. Prav tako naj bi člen 7 te pogodbe vplival na člen 6 Direktive 2001/29 o pravnem varstvu tehničnih ukrepov, ki jih uporabljajo imetniki pravice.

Povzetek stališč, predloženih Sodišču

Člen 3(1) PDEU

40. Češka, francoska, italijanska, madžarska, romunska in finska vlada ter vlada Združenega kraljestva menijo, da Unija ni izključno pristojna za sklenitev Marakeške pogodbe na podlagi člena 3(1) in člena 207 PDEU.
41. Glede tega poudarjajo, da je iz sodbe z dne 18. julija 2013, Daiichi Sankyo in Sanofi-Aventis Deutschland (C-414/11, EU:C:2013:520), razvidno, da so lahko samo pravila, ki so posebej povezana z mednarodno trgovino, zajeta s pojmom „trgovinski vidiki pravic intelektualne lastnine“ v smislu

člena 207 PDEU. Ta povezava naj bi bila odvisna od povezave namena in ciljev načrtovanega sporazuma s skupno trgovinsko politiko, pri čemer zgolj vplivi na mednarodno trgovino ne zadostujejo.

42. Namen ali cilj Marakeške pogodbe pa naj ne bi bil liberalizirati ali spodbujati mednarodno trgovino.
43. Po eni strani naj bi iz preambule in določb te pogodbe izhajalo, da je njen cilj spodbujati enake možnosti in socialno vključenost invalidov. Čezmejna izmenjava naj bi bila samo sredstvo za doseganje tega cilja ali – kot meni madžarska vlada – stranski cilj navedene pogodbe. Francoska vlada poleg tega meni, da se ta pogodba nanaša tudi na cilj sodelovanja pri razvoju in humanitarne pomoči. Uskladitev nacionalnih zakonodaj, določena z Marakeško pogodbo, je tako namenjena povečanju števila razpoložljivih izvodov v dostopnem formatu, in ne spodbujanju, olajševanju ali urejanju mednarodne trgovine.
44. Zato po mnenju francoske in romunske vlade ter vlade Združenega kraljestva ni mogoče šteti, da je namen te pogodbe uporabo določb, ki so analogne določbam prava Unije, razširiti za spodbujanje mednarodne trgovine, kot v primeru določb iz zadeve, v kateri je bila izdana sodba z dne 22. oktobra 2013, Komisija/Svet (C-137/12, EU:C:2013:675). Finska vlada in vlada Združenega kraljestva pa menita, da sta mnenje 2/00 (Kartagenski protokol o biološki varnosti) z dne 6. decembra 2001 (EU:C:2001:664) in sodba z dne 8. septembra 2009, Komisija/Parlament in Svet (C-411/06, EU:C:2009:518), upoštevna precedensa, saj je Sodišče razsodilo, da sporazuma iz teh zadev, ki se nanašata na mednarodno trgovino, zaradi svojih ciljev ne spadata v skupno trgovinsko politiko.
45. Po drugi strani po mnenju češke, francoske, italijanske, madžarske in finske vlade ter vlade Združenega kraljestva izmenjave, na katere se nanaša Marakeška pogodba, ne potekajo v trgovinskem okviru, kar v skladu s sodno prakso Sodišča pomeni, da ne spadajo v skupno trgovinsko politiko.
46. Tako naj bi bilo iz člena 4(2) te pogodbe razvidno, da lahko izjemo ali omejitev, ki jo ta člen določa, upravičeni subjekt, upravičena oseba ali fizična oseba, ki deluje v imenu upravičene osebe, uporabi samo za nepridobitne namene. Poleg tega naj bi člen 4(4) navedene pogodbe pogodbenicam dovoljeval določitev izjeme ali omejitve avtorske pravice samo, če trg upravičenim osebam ne more omogočati pridobitve izvodov v dostopnem formatu po razumni ceni. Prav tako lahko čezmejne izmenjave takih izvodov, na katere se nanaša Marakeška pogodba, opravi le upravičeni subjekt, ki deluje za nepridobitne namene.
47. Po mnenju francoske, madžarske, romunske in finske vlade ter vlade Združenega kraljestva je treba sicer navesti tudi, da so pogajanja za sklenitev Marakeške pogodbe potekala predvsem za izpolnitev obveznosti iz Konvencije OZN v okviru SOIL, katere namen naj ne bi bil povezan z liberalizacijo in spodbujanjem mednarodne trgovine.
48. Litovska vlada in Parlament pa menita, da so členi 5, 6 in 9 te pogodbe ter določbe o njihovem izvajanju namenjeni spodbujanju, olajševanju in urejanju čezmejnih izmenjav ter torej spadajo v skupno trgovinsko politiko, področje, ki je v izključni pristojnosti Unije. Vlada Združenega kraljestva se, podredno, s to ugotovitvijo strinja.

Člen 3(2) PDEU

49. Različne vlade, ki so Sodišču predložile stališča, so sprejele različna stališča glede ustrezne pravne podlage za sprejetje Marakeške pogodbe, pri čemer je francoska vlada navedla člena 114 in 209 PDEU ali, podredno, člena 19 in 209 PDEU, madžarska vlada člena 4 in 114 PDEU, vlada Združenega kraljestva člen 19 PDEU ter finska vlada člena 19 in 114 PDEU.

50. Ne glede na te razlike češka, francoska, italijanska, litovska, romunska in finska vlada ter vlada Združenega kraljestva menijo, da Unija na podlagi člena 3(2) PDEU ni izključno pristojna za sklenitev te pogodbe, če ta ne more vplivati na skupna pravila Unije ali spremeniti njihovega področja uporabe.
51. Glede tega poudarjajo, da je iz sodne prakse Sodišča razvidno, da mora vsaka ugotovitev v zvezi s tem temeljiti na konkretni analizi razmerja med predvidenim mednarodnim sporazumom in veljavnim pravom Unije ob upoštevanju zlasti narave in vsebine zadevnih pravil.
52. Direktiva 2001/29 pa naj bi zgolj minimalno usklajevala nekatere vidike avtorske in sorodnih pravic. Zlasti naj ta direktiva ne bi usklajevala izjem in omejitev teh pravic.
53. Tako naj bi člen 5(3)(b) Direktive 2001/29 državam članicam omogočal samo, da določijo izjemo ali omejitev avtorske in sorodnih pravic v korist invalidov. Države članice naj bi torej ohranile pristojnost – tako na notranji kot na zunanji ravni – za določitev obveznosti take izjeme ali take omejitve. Francoska in romunska vlada menita, da to analizo potrjuje dejstvo, da ta direktiva ne opredeljuje podrobnih pravil za izvajanje izjeme ali omejitve avtorske in sorodnih pravic v korist invalidov. Vlada Združenega kraljestva trdi tudi, da ne obstaja nobena neskladnost med Marakeško pogodbo in navedeno direktivo.
54. Na podlagi tega francoska, madžarska in romunska vlada trdijo, da iz mnenja 1/94 (Sporazumi, priloženi Sporazumu STO) z dne 15. novembra 1994 (EU:C:1994:384) izhaja, da Unija z mednarodnim sporazumom ne more naložiti sprejetja ukrepov v zvezi z izjemo ali omejitvijo avtorske in sorodnih pravic v korist invalidov, medtem ko lahko države članice take ukrepe še vedno določijo na notranji ravni.
55. Vendar francoska vlada meni, da se je položaj spremenil po predlogu, ki ga je Svet 19. maja 2015 naslovil na Komisijo in ki ga je ta nato sprejela, in sicer da se predloži zakonodajni predlog za uvedbo obvezne izjeme ali omejitve iz člena 4 Marakeške pogodbe v pravo Unije. Ta okoliščina naj bi bila namreč upoštevana glede na sodno prakso Sodišča, v skladu s katero je treba pri ugotavljanju, ali je področje večinoma že zajeto s pravili Unije, upoštevati med drugim perspektive razvoja prava Unije. Zato naj bi člen 4 te pogodbe spadal v izključno pristojnost Unije.
56. Ta ugotovitev po mnenju te vlade ne omaja obstoja deljene pristojnosti, kar zadeva druge določbe navedene pogodbe, in to toliko bolj, ker te spadajo na področji sodelovanja pri razvoju in humanitarne pomoči ter ker je v členu 4(4) PDEU pojasnjeno, da izvajanje pristojnosti Unije ne sme ovirati držav članic pri izvajanju njihovih pristojnosti v zvezi s tem.
57. Češka, italijanska, madžarska, romunska in finska vlada, vlada Združenega kraljestva ter Parlament in Komisija pa trdijo, da predlog Sveta iz točke 55 tega mnenja ne zadostuje za določitev perspektive razvoja prava Unije, ki jo je treba upoštevati pri presoji obstoja izključne pristojnosti Unije na področju, na katero se nanaša Marakeška pogodba.
58. Zato Parlament meni, da je Unija izključno pristojna, kar zadeva člen 4 te pogodbe, ker je tudi izvajala svojo pristojnost na tem področju s sprejetjem Direktive 2001/29. Okoliščina, da imajo države članice diskrecijsko pravico pri uvajanju izjem in omejitev iz te direktive, naj ne bi pomenila, da obstaja deljena pristojnost, saj naj bi bilo treba razlikovati med izjemami v zvezi z obsegom akta Unije in izjemami v zvezi s pravicami, določenimi v takem aktu.
59. Vpliv člena 4 Marakeške pogodbe na sistem, uveden z Direktivo 2001/29, naj bi bil poleg tega očiten, saj naj bi ta pogodba odpravila diskrecijsko pravico, ki naj bi jo imele trenutno države članice na podlagi člena 5(3)(b) te direktive.

Stališče Sodišča

Člen 3(1) PDEU

60. Glede predmeta in vsebine Marakeške pogodbe je jasno razvidno, da se ta ne nanaša na eno od prvih štirih področij iz člena 3(1) PDEU. Preučiti pa je treba, ali je ta pogodba v celoti ali delno povezana s skupno trgovinsko politiko, opredeljeno v členu 207 PDEU, ki v skladu s členom 3(1)(e) PDEU spada v izključno pristojnost Unije.
61. Iz ustaljene sodne prakse Sodišča izhaja, da samo okoliščina, da ima lahko akt Unije nekatere posledice za mednarodno trgovino, ne zadostuje za ugotovitev, da je treba ta akt uvrstiti v kategorijo aktov, ki spadajo v skupno trgovinsko politiko. Nasprotno pa akt Unije spada v to politiko, če se nanaša posebej na mednarodno trgovino, ker je v bistvu namenjen spodbujanju, olajševanju ali urejanju te trgovine ter ima neposreden in takojšen učinek nanjo (sodbi z dne 18. julija 2013, Daiichi Sankyo in Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, točka 51, in z dne 22. oktobra 2013, Komisija/Svet, C-137/12, EU:C:2013:675, točka 57).
62. Za ugotovitev, ali Marakeška pogodba spada v navedeno politiko, je treba preučiti tako njene cilje kot njeno vsebino.
63. Kar najprej zadeva cilj Marakeške pogodbe, je v njenem naslovu pojasnjeno, da je namenjena olajševanju dostopa do objavljenih del za upravičene osebe, in sicer za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja.
64. Želja pogodbenic, da se zagotovi uskladitev izjem in omejitev avtorske pravice ter da se olajša izmenjava izvodov v dostopnem formatu za izboljšanje dostopa upravičenih oseb do objavljenih del in s tem odpravo trenutnih ovir za ta dostop, je potrjena med drugim z uvodnimi izjavami 7, 8 in 12 preambule te pogodbe.
65. Poleg tega iz uvodnih izjav 1, 2 in 4 te preambule izhaja, da mora sprejetje okrepljenega mednarodnega pravnega okvira, določenega v tej pogodbi, nazadnje omogočiti spoštovanje načel prepovedi diskriminacije, enakih možnosti, dostopnosti ter polnega in učinkovitega družbenega sodelovanja in vključenosti invalidov, določenih s Konvencijo OZN, zlasti z bojem proti oviram, ki preprečujejo njihov celovit razvoj, svobodo izražanja in uveljavljanje pravice do izobrazbe.
66. V uvodnih izjavah 4 in 7 preambule Marakeške pogodbe sta sicer navedena čezmejna pretok in izmenjava izvodov v dostopnem formatu.
67. Vendar se po eni strani ti uvodni izjavi ne sklicujeta na komercialno naravo tega pretoka ali te izmenjave ter ju po drugi strani ne navajata kot instrument, namenjen izboljševanju dostopa upravičenih oseb do teh izvodov in preprečevanju prekrivanja prizadevanj pogodbenic v zvezi s tem.
68. Čeprav je poleg tega iz uvodnih izjav 3, 9, 10 in 12 preambule te pogodbe razvidno, da pogodbenice priznavajo pomembnost varstva avtorske pravice na splošno in zlasti mednarodnega sistema avtorske pravice, v besedilu te preambule ni navedeno, da je cilj navedene pogodbe okrepitev tega varstva ali tega sistema.
69. Poleg tega iz določb te pogodbe ne izhaja, da bi ta sledila ciljem, ki niso navedeni v njenem naslovu in preambuli.
70. Zato je treba ugotoviti, da je cilj Marakeške pogodbe v bistvu izboljšati položaj upravičenih oseb z olajšanjem – z različnimi sredstvi, med katera spada lažji pretok izvodov v dostopnem formatu – njihovega dostopa do objavljenih del.

71. Dalje je v tej pogodbi v zvezi z njeno vsebino pojasnjeno, da morajo pogodbenice uporabiti dva ločena in dopolnjujoča se instrumenta za uresničitev njenih ciljev.
72. Prvič, člen 4(1) navedene pogodbe določa, da pogodbenice določijo izjemo ali omejitev pravice do reprodukcije, do distribucije in do omogočanja razpoložljivosti za javnost, da bi bili izvodi v dostopnih formatih lažje razpoložljivi za upravičene osebe. V drugih odstavkih tega člena je pojasnjeno, kako lahko pogodbenice izpolnjujejo to obveznost v svoji nacionalni zakonodaji, pri čemer imajo glede tega široko diskrecijsko pravico.
73. Drugič, člena 5 in 6 Marakeške pogodbe določata nekatere obveznosti za čezmejno izmenjavo izvodov v dostopnem formatu.
74. Natančneje, člen 5(1) te pogodbe določa, da pogodbenice določijo, da pooblaščen subjekt lahko, če je izvod v dostopnem formatu izdelan na podlagi izjeme ali omejitve oziroma po zakonu, ta izvod širi ali ga da na voljo upravičeni osebi ali pooblaščenemu subjektu v drugi pogodbenici. V drugih odstavkih tega člena je pojasnjeno, kako lahko pogodbenice izpolnjujejo to obveznost v svoji nacionalni zakonodaji, pri čemer imajo glede tega široko diskrecijsko pravico.
75. Člen 6 navedene pogodbe natančneje določa, da če nacionalna zakonodaja pogodbenice upravičeni osebi, osebi, ki deluje v njenem imenu, ali pooblaščenemu subjektu dovoljuje, da izdelajo izvod v dostopnem formatu, jim mora ta zakonodaja dovoljevati tudi, da v korist upravičenih oseb uvozijo tak izvod brez dovoljenja imetnika te pravice.
76. Člena 5 in 6 te pogodbe dopolnjuje njen člen 9, ki pogodbenice zavezuje k sodelovanju za spodbujanje čezmejne izmenjave izvodov v dostopnem formatu.
77. Na podlagi teh elementov je treba ugotoviti, ali Marakeška pogodba v celoti ali deloma spada v skupno trgovinsko politiko.
78. Glede tega je sicer treba navesti, prvič, da lahko pravila, ki jih je sprejela Unija na področju intelektualne lastnine in so posebej povezana z mednarodno trgovino, spadajo pod pojem „trgovinski vidiki pravic intelektualne lastnine“ iz člena 207(1) PDEU in torej na področje te politike (glej v tem smislu sodbo z dne 18. julija 2013, Daiichi Sankyo in Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, točka 52).
79. Sodišče je tako ugotovilo, da so nekatera mednarodna pravila, ki določajo norme, ki jih je treba uporabiti za vsako od glavnih kategorij pravic intelektualne lastnine, posebej povezana z mednarodno trgovino, saj ta pravila spadajo v okvir liberalizacije te trgovine, ker so sestavni del ureditve STO in je njihov cilj olajšanje navedene trgovine z zmanjšanjem izkrivljanj mednarodne trgovine (glej v tem smislu sodbo z dne 18. julija 2013, Daiichi Sankyo in Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, točke 53 in od 57 do 60).
80. Poleg tega je Sodišče razsodilo, da so pravila, ki uvajajo ustrezno pravno varstvo storitev, ki temeljijo na pogojnem dostopu, posebej povezana z mednarodno trgovino in torej spadajo v skupno trgovinsko politiko. Glede tega se je oprlo na to, da je cilj teh pravil v večji meri spodbujanje take trgovine v zvezi s temi storitvami, ne pa izboljšanje delovanja notranjega trga (glej v tem smislu sodbo z dne 22. oktobra 2013, Komisija/Svet, C-137/12, EU:C:2013:675, točke 64, 65 in 67).
81. Vendar primerljivega razlogovanja v nasprotju s trditvami Komisije ni mogoče uporabiti za pravila Marakeške pogodbe v zvezi z uvedbo izjeme ali omejitve pravic do reprodukcije, distribucije in dajanja na voljo javnosti.

82. Kot namreč izhaja iz točk od 63 do 70 tega mnenja, je cilj Marakeške pogodbe izboljšati položaj upravičenih oseb z olajšanjem njihovega dostopa do objavljenih del z različnimi sredstvi, in ne s spodbujanjem, olajševanjem ali urejanjem mednarodne trgovine z izvodi v dostopnem formatu.
83. Glede, natančneje, uskladitve izjem in omejitev pravic do reprodukcije, distribucije in dajanja na voljo javnosti je v uvodni izjavi 12 preambule te pogodbe posebej navedeno, da se ta uskladitev opravlja zato, da se upravičenim osebam omogoči lažji dostop do del in njihova uporaba.
84. Poleg tega člen 4 Marakeške pogodbe ne more zagotavljati približevanja nacionalnih zakonodaj, ki bi omogočalo znatno olajšanje mednarodne trgovine, ker imajo pogodbenice široko diskrecijsko pravico pri izvajanju tega člena in ker iz člena 12 te pogodbe izhaja, da njen namen ni prepovedati pogodbenicam, da v svojo nacionalno zakonodajo uvedejo izjeme in omejitve v korist drugih upravičenih oseb od tistih, ki so določene z navedeno pogodbo.
85. Tudi trditve Komisije, da med pravili o intelektualni lastnini zgolj tista v zvezi z moralnimi pravicami ne spadajo pod pojem „trgovinski vidiki pravic intelektualne lastnine“ iz člena 207 PDEU, ni mogoče sprejeti, ker bi povzročila pretirano razširitev pojma skupne trgovinske politike, saj bi bila s to politiko zajeta pravila, ki niso posebej povezana z mednarodno trgovino.
86. V teh okoliščinah ni mogoče šteti, da so pravila Marakeške pogodbe, ki določajo uvedbo izjeme ali omejitve pravic do reprodukcije, distribucije in dajanja na voljo javnosti, posebej povezana z mednarodno trgovino, kar bi pomenilo, da se nanašajo na trgovinske vidike intelektualne lastnine iz člena 207 PDEU.
87. Drugič, glede pravil Marakeške pogodbe, ki urejajo izvoz in uvoz izvodov v dostopnem formatu, je treba poudariti, da se ta pravila nedvomno nanašajo na mednarodno trgovino s takimi izvodi.
88. Vendar iz sodne prakse Sodišča izhaja, da je treba pri presoji povezave takih pravil s skupno trgovinsko politiko upoštevati njihov cilj (glej v tem smislu mnenje 2/00 (Kartagenski protokol o biološki varnosti) z dne 6. decembra 2001, EU:C:2001:664, točke od 35 do 37, in sodbo z dne 8. septembra 2009, Komisija/Parlament in Svet, C-411/06, EU:C:2009:518, točke od 49 do 54 ter 71 in 72).
89. Glede na uvodne izjave iz točk od 63 do 70 tega mnenja in ker ni nobenega elementa, na podlagi katerega bi bilo mogoče sklepati, da se s členi 5, 6 in 9 Marakeške pogodbe uresničuje cilj, ki je drugačen od cilja te pogodbe v celoti, pa je treba ugotoviti, da se ti členi ne nanašajo posebej na spodbujanje, olajševanje ali urejanje mednarodne trgovine z izvodi v dostopnem formatu, temveč na izboljševanje položaja upravičenih oseb z olajševanjem njihovega dostopa do izvodov v dostopnem formatu, reproduciranih v drugih pogodbenicah.
90. V teh okoliščinah je olajševanje mednarodnih izmenjav izvodov v dostopnem formatu očitno bolj sredstvo za uresničevanje nekomercialnega cilja navedene pogodbe kot pa njen samostojen cilj.
91. Poleg tega je treba poudariti tudi, da izmenjav, ki so predvidene z Marakeško pogodbo, ni mogoče enačiti z mednarodno trgovino, ki poteka v komercialne namene (glej po analogiji mnenje 2/00 (Kartagenski protokol o biološki varnosti) z dne 6. decembra 2001, EU:C:2001:664, točka 38, in sodbo z dne 8. septembra 2009, Komisija/Parlament in Svet, C-411/06, EU:C:2009:518, točka 69).
92. Obveznost dovoliti izvoz izvodov v dostopnem formatu iz člena 5(1) te pogodbe namreč zajema le izvoz, ki ga opravi pooblaščen subjekt. Člen 9 navedene pogodbe potrjuje, da mehanizem, ki je bil tako uveden, ni na splošno namenjen spodbujanju, olajševanju ali urejanju vseh izmenjav izvodov v dostopnem formatu, temveč izmenjav, ki potekajo med pooblaščenimi subjekti.

93. Iz člena 2(c) Marakeške pogodbe pa izhaja, da mora te subjekte pooblastiti ali priznati njihova vlada, delovati morajo nepridobitno, svoje storitve pa morajo ponujati le upravičenim osebam. Tako v skladu s členom 4(5) te pogodbe sicer ni izključeno, da je izvoz iz člena 5 navedene pogodbe odplačen, vendar je to plačilo lahko določeno samo v mejah, ki jih zahteva nepridobitnost dejavnosti izvoznika.
94. Prav tako morajo pogodbenice v skladu s členom 6 te pogodbe dovoliti uvoz le, če ga opravlja bodisi upravičena oseba – neposredno ali posredno – bodisi pooblaščen subjekt.
95. Iz člena 5(1) in člena 6 Marakeške pogodbe tudi izrecno izhaja, da se te določbe nanašajo le na izvoz in uvoz, ki ga za upravičene osebe po potrebi opravi pooblaščen subjekt. Člen 2(c) in člen 5(2) in (4) te pogodbe določata tudi mehanizme, namenjene zagotavljanju, da bodo tako izmenjani izvodi na voljo le upravičenim osebam.
96. Poleg tega gre pri izvodih v dostopnem formatu, katerih izvoz ureja člen 5(1) navedene pogodbe, zgolj za izvode, ki so bili izdelani na podlagi omejitve ali izjeme oziroma na podlagi zakona. Člen 6 iste pogodbe zgolj določa, da mora biti uvoz takih izvodov na ozemlje pogodbenice dovoljen, če je v skladu z zakonodajo te pogodbenice zadevni osebi ali subjektu dovoljeno izdelovati te izvode.
97. Ni torej zgolj očitno, da čezmejne izmenjave, ki se spodbujajo z Marakeško pogodbo, presegajo običajni okvir mednarodne trgovine, temveč tudi da mednarodne izmenjave izvodov v dostopnem formatu, ki bi jih opravljali običajni subjekti za komercialne namene ali zgolj zunaj okvira izjem in omejitev v korist upravičenih oseb, ni vključena v posebno ureditev, uvedeno s to pogodbo.
98. Poleg tega člena 1 in 11 navedene pogodbe določata spoštovanje obveznosti iz drugih mednarodnih pogodb, kar pomeni, da ta ureditev ne odstopa od mednarodnih pravil, ki urejajo mednarodno trgovino z literarnimi in umetniškimi deli.
99. Glede na te različne značilnosti je treba torej ureditev, uvedeno z Marakeško pogodbo, razlikovati od ureditev, ki spadajo v skupno trgovinsko politiko in jih je Sodišče preučilo v mnenju 1/78 (Mednarodni sporazum o naravnem kavčuku) z dne 4. oktobra 1979 (EU:C:1979:224) in sodbah z dne 17. oktobra 1995, Werner (C-70/94, EU:C:1995:328), z dne 10. januarja 2006, Komisija/Svet (C-94/03, EU:C:2006:2), in z dne 12. decembra 2002, Komisija/Svet (C-281/01, EU:C:2002:761), ter s katerimi se sicer ne uresničujejo izključno komercialni cilji, vendar ki temeljijo na sprejetju komercialnih ukrepov.
100. V teh razmerah zgolj okoliščina, da je mogoče ureditev iz Marakeške pogodbe morda uporabljati za dela, ki so predmet poslovnih transakcij ali bi to lahko bila, in da zato posredno vpliva na mednarodno trgovino s takimi deli, ne more pomeniti, da ta ureditev spada v skupno trgovinsko politiko (glej po analogiji mnenje 2/00 (Kartagenski protokol o biološki varnosti) z dne 6. decembra 2001, EU:C:2001:664, točka 40).
101. Zato je treba ugotoviti, da sklenitev Marakeške pogodbe ne spada v skupno trgovinsko politiko, opredeljeno v členu 207 PDEU, in da zato Unija na podlagi člena 3(1)(e) PDEU ni izključno pristojna za sklenitev te pogodbe.

Člen 3(2) PDEU

102. Unija ima v skladu s členom 3(2) PDEU izključno pristojnost za sklenitev mednarodnega sporazuma, kadar je ta sklenitev predvidena v zakonodajnem aktu Unije ali je potrebna, da se Uniji omogoči izvajanje njene notranje pristojnosti, ali če lahko vpliva na skupna pravila ali spremeni njihovo področje uporabe.
103. Sklenitev Marakeške pogodbe pa ni predvidena v nobenem zakonodajnem aktu Unije in ni potrebna za to, da bi se Uniji omogočilo izvajanje njene notranje pristojnosti.

104. Zato je v tej zadevi upošteven samo primer, ki je omenjen v zadnjem delu stavka člena 3(2) PDEU in ustreza položaju, v katerem sklenitev mednarodnega sporazuma „lahko vpliva na skupna pravila ali spremeni njihovo področje uporabe“.
105. Glede tega iz sodne prakse Sodišča izhaja, da obstaja nevarnost, da se z mednarodnimi zavezami, ki jih prevzamejo države članice, posega v skupna pravila Unije ali spremeni njihovo področje uporabe, ki upravičuje izključno zunanjo pristojnost Unije, če te zaveze spadajo na področje uporabe navedenih pravil (mnenje 1/13 (Pristop tretjih držav članic k Haaški konvenciji) z dne 14. oktobra 2014, EU:C:2014:2303, točka 71, in sodba z dne 26. novembra 2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, točka 29).
106. Ugotovitev take nevarnosti ne predpostavlja popolnega ujemanja med področjem, ki ga zajemajo mednarodne zaveze, in tistim, ki ga zajema ureditev Unije (mnenje 1/13 (Pristop tretjih držav članic k Haaški konvenciji) z dne 14. oktobra 2014, EU:C:2014:2303, točka 72, in sodba z dne 26. novembra 2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, točka 30).
107. Natančneje, take mednarodne zaveze lahko vplivajo na pravila Unije ali pa spremenijo njihovo področje uporabe, kadar spadajo na področje, ki je v velikem delu zajeto s takimi pravili (glej v tem smislu mnenje 1/13 (Pristop tretjih držav članic k Haaški konvenciji) z dne 14. oktobra 2014, EU:C:2014:2303, točka 73, in sodbo z dne 26. novembra 2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, točka 31).
108. Ker ima Unija zgolj prenesene pristojnosti, je treba zato obstoj pristojnosti, še zlasti izključne, utemeljiti z ugotovitvami na podlagi celovite in konkretne analize razmerja med predvidenim mednarodnim sporazumom in veljavnim pravom Unije. Pri tej analizi je treba upoštevati področja, ki so zajeta s pravili prava Unije in z določbami predvidenega sporazuma, pričakovane perspektive njihovega razvoja ter naravo in vsebino teh pravil in določb, da bi se preverilo, ali zadevni sporazum lahko posega v enotno in dosledno uporabo pravil Unije in v pravilno delovanje sistema, ki ga ta pravila uvajajo (mnenje 1/13 (Pristop tretjih držav članic k Haaški konvenciji) z dne 14. oktobra 2014, EU:C:2014:2303, točka 74, in sodba z dne 26. novembra 2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, točka 33).
109. Glede tega je treba opozoriti, da kot izhaja iz točk od 71 do 76 tega mnenja, Marakeška pogodba določa, da morajo pogodbenice za uresničitev njenih ciljev uvesti dva ločena in dopolnjujoča se instrumenta, in sicer po eni strani izjemo ali omejitev pravic do reprodukcije, do distribucije in do dajanja na voljo javnosti, da bi bili izvodi v dostopnem formatu lažje na voljo upravičenim osebam, in po drugi strani sisteme izvoza in uvoza, namenjene dajanju prednosti nekaterim vrstam čezmejnih izmenjav izvodov v dostopnem formatu.
110. Členi od 2 do 4 Direktive 2001/29 pa avtorjem podeljujejo izključno pravico, da dovolijo ali prepovejo reprodukcijo, priobčitev javnosti ali distribucijo del.
111. Poleg tega je v členu 5(3)(b) te direktive pojasnjeno, da lahko države članice določijo izjemo in omejitev pravic do reprodukcije ali priobčitve javnosti, če gre za „uporab[o] v korist invalidov, ki je neposredno povezana z invalidnostjo in je nekomercialne narave, v obsegu, ki ga zahteva posamična oblika invalidnosti“. Iz člena 5(4) navedene direktive izhaja, da lahko države članice določijo tudi izjemo ali omejitev pravice reproduciranja, če je ta utemeljena s ciljem dovoljene reprodukcije na podlagi člena 5(3)(b) te direktive.
112. Iz tega sledi, da je treba izjemo ali omejitev iz Marakeške pogodbe izvajati v okviru področja, ki je bilo usklajeno z Direktivo 2001/29. Enako velja za sisteme izvoza in uvoza, ki jih ta pogodba določa, če je njihov končni namen to, da se na ozemlju pogodbenice brez soglasja imetnikov pravic odobri priobčitev javnosti ali distribucija v drugi pogodbenici objavljenih izvodov v dostopnem formatu.

113. Čeprav je glede tega več vlad, ki so Sodišču predložile stališča, navedlo, da je mogoče obveznosti iz Marakeške pogodbe uporabiti v skladu z Direktivo 2001/29, je treba opozoriti, da države članice v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča zunaj institucionalnega okvira Unije ne smejo prevzeti mednarodnih zavez, ki spadajo na področje, ki ga že urejajo skupna pravila Unije, tudi če ni morebitnega nasprotja med temi zavezami in temi pravili (glej v tem smislu sodbo z dne 4. septembra 2014, Komisija/Svet, C-114/12, EU:C:2014:2151, točki 70 in 71, ter mnenje 1/13 (Pristop tretjih držav članic k Haaški konvenciji) z dne 14. oktobra 2014, EU:C:2014:2303, točka 86).
114. V teh razmerah okoliščina, da člen 11 Marakeške pogodbe določa obveznost, ki je primerljiva s tisto iz člena 5(5) Direktive 2001/29, ali da pogoji iz členov od 4 do 6 te pogodbe kot taki niso neskladni s tistimi iz člena 5(3)(b) in (4) Direktive 2001/29, tudi če bi bila dokazana, nikakor ne more biti odločilna.
115. Poleg tega je sicer treba navesti – kot so poudarile vlade, ki so Sodišču predložile stališča – da iz naslova Direktive 2001/29 in njene uvodne izjave 7 izhaja, da je zakonodajalec Unije zgolj delno uskladal avtorsko in sorodne pravice ter da cilj te direktive ni odpraviti ali preprečiti odstopanja med nacionalnimi zakonodajami, ki ne posegajo v delovanje notranjega trga (glej v tem smislu sodbi z dne 5. marca 2015, Copydan Båndkopi, C-463/12, EU:C:2015:144, točka 88, in z dne 26. marca 2015, C More Entertainment, C-279/13, EU:C:2015:199, točka 29).
116. Glede, natančneje, izjem in omejitev teh pravic je v uvodni izjavi 31 navedene direktive pojasnjeno, da mora stopnja njihovega usklajevanja temeljiti na njihovem vplivu na dobro delovanje notranjega trga. Zakonodajalec Unije tako na primer v členu 5(3)(b) in (4) te direktive ni popolnoma uskladal izjem ali omejitev v korist invalidov.
117. Vendar ta preudarek kot tak ne more biti odločilen.
118. Čeprav je namreč iz sodne prakse Sodišča razvidno, da lahko mednarodni sporazum, ki zajema popolnoma usklajeno področje, vpliva na skupna pravila ali spreminja njihovo področje uporabe (glej v tem smislu mnenje 1/94 (Sporazumi, priloženi Sporazumu STO) z dne 15. novembra 1994, EU:C:1994:384, točka 96, in sodbo z dne 5. novembra 2002, Komisija/Danska, C-467/98, EU:C:2002:625, točka 84), pa gre vseeno le za enega od položajev, v katerih je pogoj iz zadnjega dela stavka člena 3(2) PDEU izpolnjen (glej v tem smislu mnenje 1/03 (Nova Luganska konvencija) z dne 7. februarja 2006, EU:C:2006:81, točka 121).
119. Prav tako imajo sicer države članice široko diskrecijsko pravico pri odločanju o možnosti določitve izjeme ali omejitve v korist invalidov, vendar je treba poudariti, da ta diskrecijska pravica izvira iz odločitve zakonodajalca Unije, da državam članicam prizna to možnost v usklajenem pravnem okviru za zagotavljanje okrepljenega in enotnega varstva pravice do reprodukcije, priobčitve javnosti in distribucije, uvedenem z Direktivo 2001/29 (glej v tem smislu sodbi z dne 26. aprila 2012, DR in TV2 Danmark, C-510/10, EU:C:2012:244, točka 32, in z dne 4. septembra 2014, Komisija/Svet, C-114/12, EU:C:2014:2151, točka 79).
120. Člen 5(3)(b) in (4) te direktive se ne nanaša na položaj, ki je primerljiv s položajem iz točk 18 in 21 mnenja 2/91 (Konvencija št. 170 MOD) z dne 19. marca 1993 (EU:C:1993:106), v katerem Sodišče Uniji ni priznalo izključne pristojnosti, ker so tako določbe prava Unije kot določbe zadevne mednarodne konvencije določale minimalne zahteve.
121. Te določbe Direktive 2001/29 namreč ne določajo minimalnega praga za varstvo avtorske in sorodnih pravic in ne spreminjajo pristojnosti držav članic, da določijo širše varstvo teh pravic, temveč uvajajo odstopanje od pravic, ki jih je uskladal zakonodajalec Unije, s tem, da državam članicam dovoljujejo, da pod nekaterimi pogoji določijo izjemo ali omejitev navedenih pravic. Zato bo država članica, ki bo uporabila to možnost, ki jo daje pravo Unije, nazadnje zagotovila manjše varstvo teh pravic od tistega, ki običajno izhaja iz usklajene ravni varstva, določene v členih od 2 do 4 te direktive.

122. V teh okoliščinah je treba dodati, da se mora diskrecijska pravica držav članic izvajati v mejah, določenih s pravom Unije (glej po analogiji sodbo z dne 1. decembra 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, točka 104), kar pomeni, da države članice ne morejo prosto in neusklajeno določiti vseh parametrov izjeme ali omejitve v korist invalidov (glej po analogiji sodbo z dne 26. aprila 2012, DR in TV2 Danmark, C-510/10, EU:C:2012:244, točka 36).
123. Natančneje, države članice lahko v svoji zakonodaji določijo izjemo ali omejitev v korist invalidov samo, če spoštujejo vse pogoje iz člena 5(3)(b) Direktive 2001/29, torej da ta izjema ali omejitev zajema le uporabo v korist invalidov, ki je neposredno povezana z zadevno invalidnostjo in je nekomercialne narave, v obsegu, ki ga zahteva ta oblika invalidnosti (glej v tem smislu sodbo z dne 27. februarja 2014, OSA, C-351/12, EU:C:2014:110, točka 39), pri čemer ti pogoji niso navedeni v členih od 4 do 6 Marakeške pogodbe.
124. Poleg tega se diskrecijska pravica držav članic pri uveljavljanju izjeme ali omejitve v korist invalidov ne sme uporabljati tako, da bi bili ogroženi cilji te direktive, ki so – kot je razvidno iz njenih uvodnih izjav 1 in 9 – povezani z uvedbo visoke ravni varstva avtorjev in dobrim delovanjem notranjega trga (glej po analogiji sodbi z dne 1. decembra 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, točka 107, in z dne 10. aprila 2014, ACI Adam in drugi, C-435/12, EU:C:2014:254, točka 34).
125. Ta diskrecijska pravica držav članic je prav tako omejena s členom 5(5) Direktive 2001/29, ki za uvedbo izjeme ali omejitve iz člena 5(3)(b) te direktive določa tri pogoje, in sicer da se ta izjema uporabi le v nekaterih posebnih primerih, da se z njo ne posega v običajno uporabo dela in da ne povzroča neupravičene škode legitimnim interesom imetnika avtorske pravice (glej po analogiji sodbi z dne 16. julija 2009, Infopaq International, C-5/08, EU:C:2009:465, točka 58, in z dne 1. decembra 2011, Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, točka 110).
126. Ob upoštevanju vseh teh dejavnikov gre – čeprav lahko države članice uveljavljajo izjemo ali omejitev usklajenih pravil iz členov od 2 do 4 Direktive 2001/29 v korist invalidov – očitno za možnost, ki jo je priznal zakonodajalec Unije in je močno omejena z zahtevami prava Unije, ki so opisane v točkah od 123 do 125 tega mnenja.
127. V teh okoliščinah je treba ponovno poudariti, da v delu, v katerem člen 5(3)(b) Direktive 2001/29 določa zgolj možnost držav članic, da uvedejo izjemo ali omejitev v korist upravičenih oseb, člen 4 Marakeške pogodbe določa obveznost uvedbe take izjeme ali omejitve.
128. Zato bi sklenitev te pogodbe pomenila, da se bodo različne omejitve in zahteve iz prava Unije, navedene v točkah od 123 do 125 tega mnenja, uporabljale za vse države članice, ki bodo odslej na podlagi člena 4 navedene pogodbe zavezane k določitvi take izjeme ali omejitve.
129. Iz tega izhaja, da vse obveznosti iz Marakeške pogodbe spadajo na področje, ki je v velikem delu že zajeto s skupnimi pravili Unije, in da lahko sklenitev te pogodbe vpliva na ta pravila ali spremeni njihovo področje uporabe.
130. Iz vsega zgoraj navedenega je razvidno, da sklenitev Marakeške pogodbe spada v izključno pristojnost Unije.

Sodišče (veliki senat) je zato izdalo to mnenje:

Sklenitev Marakeške pogodbe o olajšanem dostopu do objavljenih del za slepe in slabovidne osebe ter osebe z drugimi motnjami branja spada v izključno pristojnost Evropske unije.

Lenaerts

Tizzano

Ilešič

Bay Larsen

von Danwitz

Prechal

Bonichot	Arabadjiev	Toader
Safjan	Šváby	Jarašiūnas
Fernlund	Vajda	Rodin

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourggu, 14. februarja 2017.

Sodni tajnik	Predsednik
A. Calot Escobar	K. Lenaerts